

τὸ τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Θὰ μάθωμεν ὡσαύτως διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν γλυφῶν τούτων πρὸς τὰς τοῦ Παρθενῶνος μέχρι τίνος βαθμοῦ ἐμιμήθησαν οὗτοι τὸν τοῦ Φειδίου ρυθμὸν καὶ τί οὗτος ἐξ ἄλλων παρέλαβε· μεγάλης δὲ προσοχῆς ἀξία θὰ ἦναι πρὸ πάντων ἡ σύγκρισις τῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ Παρθενῶνος ποταμίων Θεῶν πρὸς τοὺς πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ὀλυμπίας. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὸν Παιώνιον, ἡμεῖς, πλὴν τοῦ ὀνόματος τινῶν τῶν ἔργων αὐτοῦ, σχεδὸν οὐδὲν μέχρι σήμερον περὶ αὐτοῦ γινώσκουμεν, οὐδὲ περὶ τοῦ Ἀλκαμένους πλείονα γνωρίζουμεν, πλὴν τοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ τινος τῶν τελευταίων Βυζαντινῶν συγγραφέων περιέργου ἀνεκδότου, ὅτι δηλαδὴ τοῦ Ἀλκαμένους πρὸς τὸν Φειδίαν ἀνταγωνισαμένου, τὸ κοινὸν προετίμησε τὸ τοῦ πρώτου ἄγαλμα ἐφόσον αὐτὸ ἴστατο ἐν ἴσῳ ὕψει πρὸς τὸν τοῦ θεατοῦ ὀφθαλμὸν, ἀλλ' ὅτε ἐστῆσαν αὐτὸ παρὰ τῷ τοῦ Φειδίου, ἤτοι πρὸς τὸ ὕψος τοῦ μνημείου ἐν ᾧ ὤφειλε νὰ μένη, τὸ ἄγαλμα ἐφάνη δυσανάλογον, διότι ὁ Ἀλκαμένης δὲν ὑπελόγησε τὸ ὀπτικὸν ἀποτέλεσμα δὲ ὁ Φειδίας προὑπελόγησε.

Ὁ κ. Νεύτων, ἀφοῦ κατέστησε γνωστὰς τὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων Γερμανῶν ἀνακαλυφθείσας ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀρχαιότητας, ἐξήνεγκε γνώμην ὅτι ἡ θέσις αὕτη πολλὰς καλύπτει ἔτι τοιαύτας. Ὁ Πausanias τῷ ὄντι λέγει ὅτι ἡ Ἄλτις, ἦσαν αὐτὸς ἐπεσκέφη αὐτήν, εἶχεν ἀκόμη 300 ἀγάλματα, ὃ δὲ Πλίνιος, ὅστις ἔζησε ἕνα αἰῶνα πρὸ τοῦ Πausanias, ἠρίθμει ἐπέκεινα τῶν τριῶν χιλιάδων ἀγαλμάτων. Μέγα μέρος τῶν ἀγαλμάτων τούτων ἦσαν ἀναμφιβόλως ἐκ χαλκοῦ, ἀγόμεθα δὲ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι οἱ ἄρ-
 θαιοὶ ἐπὶ Ἀλαρίχου καὶ οἱ ἄλλοι τῆς Ἑλλάδος πορθηταὶ ἐχώνευσαν τὰ πλείστα ἐξ αὐτῶν. Ἐντοσοῦτῳ ἐπειδὴ αἱ ἐκ μαρμάρου βάσεις τῶν ἀγαλμάτων τούτων μετὰ τῶν σπουδαίων ἐπιγραφῶν ἄς φέρουσι μένουσιν ἔτι τεθαμμένοι εἰς βάθος 12 ποδῶν ἐν ταῖς ποταμίαις τῆς Ἄλτεως προσθήκαις, ἔχομεν λόγον τινὰ ἵνα εἰκάσωμεν ὅτι οἱ ἄρθαιοὶ ἐφείσθησαν τῶν ἐκ μαρμάρου ἀγαλμάτων. Ἐχομεν πρὸς τοῦτον λόγον τινὰ ἵνα ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ ἀπληστία τῶν θαρβάρων δὲν ἀφῆρσε πάντας τοὺς ἐν Ὀλυμπίᾳ χαλκοὺς, διότι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον εὐρέθησαν πολλὰι περιεφραλαῖαι ἐγχωρίων, ἐξ ὧν ἡ μία, ὡς ἡ ἐπιγραφή μαρτυρεῖ, ἀνετέθη τῷ Διὶ ὑπὸ τοῦ τῶν Συρακουσῶν Ἰέρωνος α', ἀφοῦ ἐνίκησε κατὰ τὸ 474 π. Χ. τοὺς Ἐτρούσκους. Ἐτερον ἀρχαιότερον λείψανον σπουδαιότατον εἶναι πίναξ χαλκοῦς ἐφ' οὗ εἶναι ἐγκεχαραγμένη συνθήκη μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Ἡλίδος καὶ τῶν γειτόνων αὐτῶν Ἑρραίων.

Ὁ κ. Νεύτων ἀφοῦ ἀπηρίθμησε τὰ ἐμπόδια δὲ οἱ Γερμανοὶ θὰ ἀπαντήσουν πιθανῶς, ἐν ὧρ μὲν χειμῶνος τὴν τοῦ ποταμοῦ πλημ-

μύραν, ἐν ὧρα δὲ θέρους τὴν μεμολυσμένην ἀτμοσφαῖραν, ἐπέρανε τὸν λόγον τρέφων ἀγαθὴν ἐλπίδα ὅτι πλήρης ἐπιτυχία θὰ στεφανώσῃ ἔργον ἐπιχειρηθὲν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἰδιοτελείας, ἀλλὰ πρὸς μόνην τοῦ πολιτισμένου κόσμου ὠφέλειαν.

Κ.

Ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς θεολογίας κ. Ἀναστ. Διομήδους ἐκφωνηθέντος λόγου εἰς τὸ μνημόσυνον τῆς «Ἐταιρίας τῶν φίλων τοῦ λαοῦ» ἀποσπῶμεν τὰ ἀκόλουθα:

Σ. τ. Δ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Ἵπῆρξέ ποτε ἐποχὴ, καθ' ἣν οὐδεὶς λόγος ἐ-
 γίνετο περὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων τοῦ λαοῦ. Δὲν ἐννοῶ δὲ μόνον τὴν ἀρχαιότητα, ἐν ἣ αἱ ἐργατικαὶ τάξεις ἦσαν κυρίως οἱ δούλοι, οἵτινες καταβιβασζόμενοι εἰς τὴν τάξιν τῶν κτηνῶν δὲν ἀπῆλθον ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Καὶ μέχρι τοῦ παρελθόντος σχεδὸν αἰῶνος, ὅτε ἡ δουλεία ἢ ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καταδικαζομένη ἀπὸ πολλοῦ εἶχεν ἐκλίπει, οὐδεὶς ἔδιδε προσοχὴν εἰς τοὺς ἐργάτας. Τὸ ζήτημα τῶν ἐργατῶν παρουσιάζεται κυρίως κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, ἀφ' οὔτου, κατόπιν τῶν ἐπαναστάσεων τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν ὑπὲρ τῶν ἐλευθεριῶν αὐτῶν κατὰ τοῦ ἀρχαίου δεσποτισμοῦ, διὰ τῶν ἰδρυθέντων πανταχοῦ φιλελευθέρων συνταγμάτων ἐδόθησαν πολιτικὰ δικαιώματα καὶ εἰς τὴν τάξιν ταύτην, ἅτινα ἀνυψώσαντα αὐτήν ἀπὸ τῆς ταπεινώσεως καὶ τοῦ τελείου ἐξευτελισμοῦ, ἐνᾧ ἐτέλει ἄλλοτε, ἐνέπνευσαν αὐτῇ τὸ θάρρος νὰ ὑψοί φωνὴν, ὅσας εἰς βλέπει καταπατούμενον τὸ δίκαιόν της, καὶ νὰ ζητῇ ἐν γένει τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεώς της. Σήμερον ἐν Εὐρώπῃ τὸ ζήτημα τῶν ἐργατῶν ἀπασχολεῖ μεγάλως πάντας ἀφ' οὔτου μάλιστα ἀνεφάνησαν ἐν Γαλλίᾳ πρὸς χάριν δῆθεν τῶν ἀπόρων κλάσεων αἱ κοινοκτημονιστικαὶ θεωρίαι, αἵτινες προγράφουσαι τὸ ἱερὸν δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας, ὠνευρέθησαν νὰ ἐπιφέρωσιν ἰσότητα οὐ μόνον ἐνώπιον τοῦ νόμου, ἀλλὰ καὶ ἰσότητα περιουσίας καὶ ἰδιοκτησίας, ὡς πανάκειαν πάντων τῶν κοινωνικῶν κακῶν ταύτην παριστῶσαι, θεωρίαι, αἵτινες πανταχοῦ ἔκτοτε ἐξηπλώθησαν καὶ ἐξαπλοῦνται, πᾶσα κοινωνία εὖ φρονοῦσα πρέπει νὰ φροντίξῃ περὶ τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἵνα αὕτη καλῶς μορφουμένη καὶ ἀπολαμβάνουσα ὧν εἶναι δίκαιον νὰ ἀπολαμβάνῃ, μὴ παρεκτραπῇ εἰς τὴν βίαν καὶ ἐπιφέρῃ κοινωνικὴν ἀνατροπὴν. Οὐ μόνον λοιπὸν λόγος φιλάνθρωπιᾶς, ἀλλὰ καὶ λόγος κοινωνικοῦ συμφέροντος ἐπιβάλλει σήμερον τὴν περὶ τῆς μορφώσεως καὶ ὑλικῆς προαγωγῆς τῶν ἐργατικῶν τάξεων φροντίδα.

Ἡ θητική καὶ πνευματικὴ μόρφωσις τῶν ἐργα-
τῶν πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῆ διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως
αὐτῶν. Ὁ ἐργάτης διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐ-
ξευγνίζεται. Παρῆλθε διὰ παντός ἡ ἐποχὴ ἐ-
κείνη, καθ' ἣν ἡ ἐργασία ἐνομιζέτο ἀρμόζουσα
μόνοις τοῖς δούλοις, οἱ δὲ ἐλεύθεροι πολῖται ἀ-
πηξίουσαν νὰ τελῶσι τοιαῦτα ἔργα. Σήμερον ἡ ἐρ-
γασία ἀναγνωρίζεται ὡς ἐντιμὸς ἐνασχόλησις·
οἱ ἐλεύθεροι πολῖται ἐπιδίδονται αὐτῇ. Εἰς
Φραγκλίνας δὲν ἀπηξίου νὰ στοιχειοθετῆ. Ἡ
ἐκπαίδευσις δὲν δύναται σήμερον νὰ θεωρηθῆ
ἀνοίκειος καὶ ἀνάρμοστος τῷ ἐργάτῃ, ὅπως ἐν
τῇ ἀρχαιότητι. Δικαιοῦται μάλιστα σήμερον ὁ
ἐργάτης, ὅπως καὶ πᾶς ἄλλος πολίτης, νὰ ἀπο-
λαύῃ τῶν ἀγαθῶν τῆς παιδείας, καθ' ὅσον καὶ
αὐτὸς διὰ τῶν φόρων, οὓς δίδει, συντελεῖ ὑπὲρ
τῆς ὑπάρξεως τῆς ἐθνικῆς παιδείας, τῆς δαπά-
ναις δημοσίαις συντηρουμένης. Πρὸ πάντων ἐν
τοῖς φιλελευθέροις κράτεσι, παρ' οἷς οἱ ἐργάται
ἔχουσι πλήρη πολιτικὰ δικαιώματα, ἡ ἐκπαί-
δευσις αὐτῶν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία. Πῶς
θὰ παρακαθῆσῃ ὁ ἐργάτης μεταξὺ τῶν ἐνόρκων,
πῶς θὰ ἐκλέξῃ τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ, πῶς
θὰ ἐξασκήσῃ ἐν γένει πάντα τὰ πολιτικὰ δικαιώ-
ματά του ἐπιτυχῶς, ὅταν στερῆται πάσης μορ-
φώσεως; Πᾶς πολίτης ἐλευθέρως πολιτείας, καὶ
ὁ ἐργάτης αὐτὸς, πρέπει τοῦλάχιστον νὰ γνωρίζῃ
τὸ ἀναγινώσκειν, γράφειν καὶ ἀριθμεῖν, τὴν ἱστο-
ρίαν τοῦ τόπου του, τὴν γεωγραφίαν αὐτοῦ,
τὴν θρησκείαν αὐτοῦ. Πρὸ πάντων τὴν θρησκείαν.
Τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν,
τὸν πλησίον, ἑαυτὸν, τὴν οἰκογένειαν, τὴν πα-
τρίδα καὶ τὴν ἐκκλησίαν πρέπει νὰ φροντίσῃ ἡ
κοινωνία ἵνα πᾶς πολίτης καὶ γνωρίζῃ καλῶς
καὶ ἔχῃ ἐγκεχαραγμένα ἐν τῇ καρδίᾳ του, ὅ-
πως ἀπαρτίζηται ἐκ χρηστῶν πολιτῶν. Ἡ
χρηστότης εἶναι ἡ ἠθικὴ υἰεσία τῶν λαῶν, ἀνευ
τῆς ὁποίας μαραίνονται καὶ ἀπόλλυνται. Ποῖοι
κίνδυνοι δύνανται νὰ προέλθωσιν ἐκ τῆς παρα-
μελήσεως τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς μορφώ-
σεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἀποδεικνύει πρὸ
πάντων ἡ ἱστορία τῶν ἐπαναστάσεων ἐν Γαλ-
λίᾳ, καὶ μάλιστα τὰ κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις Κοι-
νότητα.

Ἐπειτα ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἐργατῶν, μετα-
δίδουσα τοῖς ἐργάταις τὰς ἀναγκαίας γνώσεις
τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καθιστᾷ τὴν ἐργασίαν
παραγωγικωτέραν, τελειοποιεῖ τὰς τέχνας καὶ
ἐν γένει συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὐημερίαν
τῶν ἀνθρώπων. Τί θὰ ἠδύναντο αἱ ἀνθρώπιναι
χεῖρες ἀνευ μηχανῶν; Πόσον δύναται ἡ γεωρ-
γία νὰ βελτιωθῆ ἐκ τῆς βοτανικῆς καὶ γεωλο-
γίας; Ποία ἐν γένει τέχνη δὲν θὰ ὠφελεῖτο τὰ
μέγιστα ἐκ τῆς ἐπιστήμης;

Τὰ μεγάλα ταῦτα καὶ εὐεργετικώτατα τῆς
ἐκπαιδεύσεως ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς ἐργασίας
κατιδόντες οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώ-

πης, εἰσήγαγον πανταχοῦ τὴν ὑποχρεωτικὴν δη-
μοτικὴν ἐκπαίδευσιν, δι' ἧς εἶναι δυνατόν νὰ
διαδίδωνται τὰ γράμματα εἰς πάσας ἐν γένει
τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὸν βαθμὸν δὲ τῆς ἐ-
ξαπλώσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως δύνα-
ται τις νὰ κρίνῃ περὶ τῆς προόδου οἰουδήποτε
λαοῦ. Μόνον ὅσοι εἶναι ἐχθροὶ τῶν ἐλευθεριῶν,
καθὼς τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας ἀριστοκρατίας
ἐν τισι κράτεσι τῆς Εὐρώπης, καὶ ὅσοι ἐν γένει
ἔχουσι συμφέρον ἐν τῇ ἀμαθείᾳ τοῦ λαοῦ, κα-
θὼς ὁ λατινικὸς κληρὸς, ὅστις μόνον ἐπὶ τοῦ ἀ-
παιδεύτου πληθους δύναται νὰ ἐξασκῆ ἢν ἀξιοῖ
δύναμιν καὶ ἐπιρροήν, ἀντέστησαν καὶ ἀνθί-
στανται εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ταύτην ἐκπαί-
δουσιν τοῦ λαοῦ. Οἱ φιλελεύθεροι πάντων τῶν
εὐρωπαϊκῶν λαῶν τοῦναντίον εἶναι κεκηρυγμένοι
καὶ ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς καθολικῆς τοῦ λαοῦ
μορφώσεως. Ἄριστα δὲ ἐπραξαν καὶ ἐκεῖνοι
ἐν Ἑλλάδι, οἵτινες ἐψήφισαν τὸν περὶ ὑποχρεω-
τικῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως νόμον, ὅστις ἂν
καὶ μέχρι τοῦδε δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐφαρμοσθῆ τε-
λείως, δύναται ὅμως ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἐφαρ-
μοσθῆ, ἐὰν αἱ κυβερνήσεις καταβάλωσι πᾶσαν
τὴν ἀναγκαίαν σπουδὴν τοσοῦτον εὐκολώτερον,
καθ' ὅσον παρ' ἡμῖν οὔτε ἀντιδραστικόν τι κατὰ
τῆς προόδου καὶ τῆς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ἀνατροφῆς
τοῦ λαοῦ κόμμα ὑπάρχει, οὔτε κληρὸς ἰσχυρὸς
ἐχθρὸς τῶν φώτων, ὅπως ἐν τῇ καθολικῇ δύσει.
Ἄλλὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἀπεδείχθη ὅτι
δὲν ἀρκοῦσιν ἵνα ἐκπαιδύσωσιν ἐντελῶς τὰς ἐρ-
γατικὰς τάξεις. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἰς ὀλίγας χώ-
ρας κατέστη δυνατόν νὰ ἰδρυθῶσι πανταχοῦ
σχολεῖα καὶ νὰ ὑποχρεωθῶσιν ἀπαξίαντες οἱ
ποῖται νὰ πέμπωσιν εἰς αὐτὰ τὰ τέκνα των,
καὶ ὅπου ἀκόμη ὑπάρχει ἐφηρμοσμένη ἡ γενικὴ
αὕτη ἐκπαίδευσις, πάλιν οἱ ἀπὸ τῶν σχολειῶν
τούτων ἐξερχόμενοι καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν ἐπιδι-
δόμενοι ἄνδρες, ὡς ἐπιλανθανόμενοι εὐκόλως ὄσων
ἐν αὐτοῖς ὡς παῖδες ἔμαθον, ἔχουσι ἀνάγκην
καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἀνανεώσωσι τὰς γνώσεις
των καὶ νὰ συνεχίσωσι καθόλου τὴν ἐκπαίδευ-
σίν των.

Πρὸς ἀναπλήρωσιν λοιπὸν ἢ συμπλήρωσιν τῆς
δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἤρχισαν πολλοὶ φίλοι
τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἀνθρωποὶ ἐν τῇ δύσει,
ἐν ἐταιρίαις ὀργανιζόμενοι, νὰ συνιστῶσιν ἐσπε-
ρινὰ μαθήματα χάριν τῶν ἐργατῶν, εἰς τὰ ὁ-
ποῖα προσερχόμενοι οὔτοι μετὰ τὸ πέρας τῆς
ἡμερησίας ἐργασίας των, νὰ δύνανται νὰ προσ-
κτῶνται δωρεὰν πολλὰς γνώσεις εἰς τε τὴν μόρ-
φωσιν τοῦ ἤθους των συντελούσας καὶ εἰς τὰς ἐρ-
γασίας των ὠφελίμους. Ἡ Ἀγγλία, Γαλλία καὶ
Γερμανία ἔβριθουσι τοιοῦτων ἐταιριῶν. Τὰ ἐσπε-
ρινὰ μαθήματα ἀπεδείχθησαν ὑπὸ πᾶσαν ἐπο-
ψιν ὠφελιμώτατα τοῖς ἐργάταις, διότι δι' αὐ-
τῶν οὐ μόνον φωτίζεται ὁ νοῦς αὐτῶν καὶ τὸ
ἦθος των μορφοῦται, ἀλλὰ καὶ εὐρίσκοντες καθ'

ἐκάστην ἐσπέραν τὴν τερπνὴν ἅμα καὶ ὠφέλιμον ταύτην ἐνασχόλησιν, ἀπαλλάσσονται πολλῶν παρεκτροπῶν, εἰς ἃς ἠδύνατο νὰ περιπέσωσιν ἀλλαχοῦ φοιτῶντες τὰς ἐσπέρας, καὶ οἰκονομικῶς ὠφελοῦνται, ἀφαιρουμένης ἀπ' αὐτῶν πάσης ἀφορμῆς διαπαντῶν ματαίων. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν αἱ ἑταιρίαι αὐταὶ ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν ἴδρυσαν πολλαχοῦ καὶ Βιβλιοθήκας τοῦ λαοῦ, ἐν αἷς οἱ ἐργάται δωρεάν δύνανται νὰ ἀναγινώσκωσιν ἠθικὰ καὶ ὠφέλιμα συγγράμματα, καὶ νὰ φωτίζωσι καὶ ἠθικῶς διαπλάττωσιν ἑαυτούς. Αἱ βιβλιοθήκαι αὗται, ἀπὸ μικρῶν ἀρχάμεναι, ηὐξήθησαν πολλαχοῦ εἰς σπουδαίας, πολυαριθμους τόμους ἀριθμούσας βιβλιοθήκας, τῆ γενναίᾳ συνδρομῇ φιλανθρώπων πλουσιῶν καὶ λογίων. Λόγιοι δὲ ἄνδρες, κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς ζήλου νὰ γίνωσι διὰ τῆς ἐπιστήμης ὠφέλιμοι τῷ λαῷ, ἠσχολήθησαν εἰς τὸ νὰ ἀπλοποιήσωσι χάριν αὐτῶν καὶ καταστήσωσι δημοτικὴν τὴν ἐπιστήμην, συντάσσοντες κατάλληλα διδακτικὰ βιβλία.

ΤΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΝ

Τὸ πετρέλαιον, τοῦ ὁποίου τόσον μεγάλη γίνεται τώρα χρῆσις, ὥστε κατέστη σχεδὸν ἀναπόφευκτον εἰς τὰς νεωτέρας κοινωνίας, παράγεται πρὸ πάντων ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ μάλιστα ἐν τῇ Πενσυλβανίᾳ. Ἀπὸ δεκαπέντε μόλις ἐτῶν ἡ βιομηχανία ἤρχισε νὰ ἐπωφεληθῆται τὰ ἀπέραντα ὑπόγεια κοιτάσματα τοῦ καυσίμου τούτου ρευστοῦ, αἰῶνες δὲ πολλοὶ εἶχον παρέλθει χωρὶς οὐδὲ κἂν ὑπόνοιαν νὰ λάβωσιν οἱ κάτοικοι τῶν πετρελαιούχων χωρῶν ὅτι τοιοῦτον θησαυρὸν ἐνέκρυπτον τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν ἐπάτουν. Τῆς γῆς ταύτης ἡ ἐπιφάνεια παρεδίδοτο πού καί που εἰς τὴν γεωργίαν, πολὺ δὲ ἀραιῶς κατώκειτο.

Ἡμέραν τινὰ Ἀμερικανὸς χωρικός ὠρυξε φρέαρ πρὸς ἀναζήτησιν ὕδατος. Ἐκπληκτος παρατηρεῖ ὅτι δυσῶδες ρευστὸν, μαῦρον ὡς ἡ μελάνη καὶ ἀναφλέξιμον ὡς τὸ οἶνόπνευμα, ἀνέβλυσεν ὁπόθεν ἤλπιζε ν' ἀναβλύσῃ ὕδωρ. Τάχιστα ἀνεγνώρισεν ὅτι πετρέλαιον ἦτο τοῦτο, τοῦ ὁποίου πολλὰ περιωρισμένα κοιτάσματα εἶχον τῶς ἀπαντηθῆ μόνον εἰς ἄλλα ἀπομεμακρυσμένα μέρη. Εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὸ φύσει πρακτικὸν καὶ βιομηχανικὸν πνεῦμα τῶν Ἀμερικανῶν δὲν θά φανῇ θαυμαστὸν, πῶς εὐθὺς ἅμα ἀνωρύχθη τὸ πρῶτον τοῦτο ἐν τῇ Πενσυλβανίᾳ φρέαρ, ἀναριθμητοὶ ἐπιχειρήσεις πρὸς ἀνεύρεσιν πετρελαίου ὠργαζώθησαν μετὰ ταχύτητος ἀξιοθαυμάστου.

Ἡ χώρα πᾶσα μετέβαλεν ὄψιν ἐν βραχεῖ. Ἐμποροὶ καὶ κερδοσκοποὶ ἔσπευσαν ν' ἀνακομιθώσωσιν εἰς τὸ ἔργον γῆπεδα ἠγοράσθησαν,

φρέατα ἀνωρύχθησαν. Ἄλλοι μὲν ἐκ τούτων κατεστράφησαν διότι ἀνώρυκτον χωρὶς νὰ εὐρίσκωσι τίποτε, ἄλλοι δὲ ἐπλούτησαν καὶ μετὰ κόπου ἠδύνατο νὰ ἀντλῶσι τὸ ἀναβλύζον πετρέλαιον· τόσον ἦτο μέγα τὸ ποσόν. Ἐπάρχουσι παραδείγματα ἀνθρώπων, οἵτινες φθάσαντες πτωχότατοι εἰς Πενσυλβανίαν κατέστησαν ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν ἑκατομμυριοῦχοι. Διηγοῦνται ἐκεῖ καὶ περιέργον καὶ δραματικὴν ἱστορίαν Ἀμερικανοῦ τινὸς καλουμένου Σίδου. Ἡ ταχεῖα ἀνύψωσις τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἀπὸ τῆς ἄκρας πενίας εἰς πλούτον ἄξιον λόγου καὶ ὁ τραγικὸς αὐτοῦ θάνατος ἠδύνατο ν' ἀποτελέσωσι τὸ θέμα ἀληθοῦς δράματος. Ὁ Ἰωάννης Σίδου ἔφθασεν εἰς Πενσυλβανίαν μετ' αὐτῶν ὑποδήματα καὶ ἠγόρασε μικρὸν γῆπεδον μετὸς τελευταίους ὁβολοῦς, οἵτινες τῷ ἔμενον. Ἡμέραν καὶ νύκτα ἐργάζεται εἰς τὸ νὰ ὀρύξῃ τὸ φρέαρ του, ἀκαταπαύσως τρυπᾷ τὴν γῆν ἄλλ' οἱ μικροὶ του πόροι ἔφθασαν εἰς τὸ τέρας καὶ πετρελαίου οὐδὲ σταγῶν. Ὁ δυστυχὴς τόσον μάλλον ὀδύρεται διὰ τὸ ἀτύχημά του, ὅσον τὰ γειτονικὰ φρέατα ἀκμάζουσιν. Ἀνευπόρων πλέον, μετὰ κενὰ τὰ θυλάκια, βράκένδυτος, θεωρεῖ ἑαυτὸν ἐντελῶς κατεστραμμένον καὶ καθίσταται εἰς πάντας γέλωτος ἀφορμῇ. Σκέπτεται λοιπὸν ἀπληπισμένος περὶ τοῦ πῶς νὰ καταλείψῃ τὸν κατηραμένον ἐκεῖνον τόπον, καὶ ἀποφασίζει νὰ μὴ ἐγγίσῃ πλέον τὴν ἀχάριστον γῆν, ἥτις κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἀντήμειψε τοὺς κόπους του. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ἅμα ἔρεξε, ἐπιθυμῆ νὰ δοκιμάσῃ μίαν ἀκόμη φοράν. Λαμβάνει ἀνὰ χεῖρας τὸ ἐργαλεῖόν του καὶ κτυπᾷ τὸν βράχον μετ' ὅσῃν τῷ δίδει δύναμιν ἡ ἀπελπισία. Αἰφνης ἀκούει ὡς ἂν ἤχον ρευστοῦ· δὲν ἀπατάται, τὸ πετρέλαιον ἀνέρχεται, ἀναβλύζει μετὰ θρασμοῦ καὶ συριγμοῦ. Αὐξάνει τὸ ρεῦμα, τὸ ὑγρὸν διαχέεται ὀρηκτικὸν ὡς ἂν ἦτο πλήμυρα, βοῦζει ὡς ἡ τρικυμία καὶ τέλος πληροῖ τὸ φρέαρ.

Παρέρχονται πέντε λεπτά, δέκα, ἐν τέταρτον, τὸ ρεῦμα ἐξακολουθεῖ ν' ἀναβαίνει. . . ἀκούεται φοβερὸς θόρυβος, ἀκάθεκτος καὶ ὀρηκτικὸς ῥυαξ ἀναπηδᾷ ὡς ἠραϊστεῖον ἐκ τοῦ φρέατος. Τὸ πετρέλαιον γεμίζει παμμεγέθη κάψαν (hâche), ἐκχειλίζει, παρασύρει πᾶν τὸ προστυχὸν καὶ διαχέεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεχρὶ τῶν ὑδάτων πλησιοχώρου ἐκεῖ λίμνης. Ὁ Ἰωάννης κλαίει ἐκ τῆς χαρᾶς του καὶ λαμβάνει τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ νὰ περισυνάξῃ τὸ πολύτιμον ρευστόν. Παρατηρεῖ ὅτι τὸ φρέαρ του παράγει 360 λίτρας εἰς ἓν καὶ ἡμισυ λεπτὸν τῆς ὥρας, τουτέστι (ὑπολογιζομένου τοῦ πετρελαίου πρὸς φράγκον 1,40 τὸ ἑκατόλιτρον) φράγκα 3,36 ἀνὰ λεπτὸν τῆς ὥρας ἢ φράγκα 201,60 τὴν ὥραν, δηλαδὴ 4838 φράγκα εἰς τὰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, ἐν ἑκατομμύριον